

Līdz 2015.gadam visiem jāiemācās kompostēt, līdz 2020.gadam - šķirot

Vai kāds vēl atceras tos laikus, kad gandrīz katra pagasta un piepilsētas purvā pletās atkritumu izgāztuve? Divdesmit gadu laikā, kopš Latvija atguvusi neatkarību un pēc tam iekļāvusies Eiropas Savienībā, daudz kas ir mainījies, un lieli izaicinājumi vēl ir priekšā.

Pārdomās par jau paveikto un tuvākajos gados vēl darāmo dalās Latvijas Zaļā punkta direktors Kaspars Zakulis.

Pateicoties ES līdzfinansējumam ir slēgtas un rekvietētas vairāk nekā 500 izgāztuves un uzbūvēti desmit moderni sadzīves atkritumu poligoni. Diemžēl arī šo moderno poligonu ietilpība nav bezgalīga, tādēļ, ja turpināsim atkritumus ražot tikpat dāsni un šķirot tikpat slinki kā līdz šim, pēc gadiem 10–15 poligoni būs pilni un jaunu būvēšanai ES vairs naudu tik devīgi nedos. Toties ES jau laikus dalībvalstīm dod jaunus uzdevumus, no kuru izpildīšanas izvairīties nav iespējams. Un nevajag arī, jo planēta, uz kuras dzīvojam, ir viena, tādēļ visiem kopā saudzējama. Tātad kas mūs sagaida?

Sadzīves atkritumu kompostēšana būs obligāta

2014. gada 31. decembrī pašvaldību uzņēmumu darbinieki varēs saskandināt dzirkstoša dzēriena glāzes vien tad, ja visiem iedzīvotājiem būs nodrošināta ne tikai papīra, metāla, plastmasas un stikla atkritumu šķirošana, bet izveidotas arī bioloģiski noārdāmu atkritumu kompostēšanas vietas. Un tas nozīmē papildu izdevumus: jāiepērk konteineri, jāatvēr zeme vairākiem konteineriem cilvēkiem izdevīgās vietās, jāierīko kompostēšanas laukumi.

Jāpārstrādā 50% no mājsaimniecību atkritumiem

2019. gada 31. decembris ir robežzīme vēl stingrākai prasībai – 50% no visiem mājsaimniecībās radītajiem atkritumiem ir jāpārstrādā! Un tas nozīmē, ka ar dažādām metodēm jāpanāk, lai pārstrādājamie atkritumi tiktu šķiroti ne tikai veikalos un sabiedriskās ēdināšanas vietās, bet arī mājsaimniecībās. Pašlaik šķirotu atkritumu savākšanas sistēmu izdevīgāk ir ieviest blīvi apdzīvotajās pilsētās, bet līdz 2020. gadam nāksies šo iespēju nodrošināt visiem valsts iedzīvotājiem, citādi uzdevums – 50% pārstrādātu atkritumu – nebūs izpildāms.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) izstrādā jaunus atkritumu apsaimniekošanas plānus, kur gudri jāiestrādā gan 2014. gada, gan 2019. gada mērķi. Droši vien tur būs noteikts, uz cik iedzīvotājiem jāierīko viens šķirošanas laukums, līdz kuram var aiziet vismaz piecās minūtēs. Bet ir viens «bet», proti, pašlaik ES atkritumu apsaimniekošanas modernizēšanai naudu dod, tikai ar vienu klupinājumu – to nevar izmantot kustamās mantas iegādei – tāpat konteineriem un specializētajām automašīnām. Bet tieši šīs ir lietas, kas atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem ir visvairāk nepieciešamas un kurām pietrūkst līdzekļu.

Ņemot vērā ES izvirzītās prasības, rodas daudzi jautājumi. Kā sabalansēt savākšanas izmaksas ar ieņēmumiem no otrreizējo izejvielu pārdošanas pārstrādātājiem? Kā pierunāt visus cilvēkus šķirot sadzīves atkritumus? Kā panākt, lai atkritumu savācēji neizber drizas nomaļās vietās? Nav atlicis pārāk daudz laika, lai rastu atbildes uz šiem jautājumiem.

Situāciju vēl vairāk apgrūtina fakts, ka valsts ir radījusi tik vienkāršus nosacījumus, ka jebkurš var nodibināt viena lata SIA un pretendēt uz ražotāja atbildības sistēmas statusu. Šiem uzņēmumiem vienīgais mērķis ir dabūt pāris klientu un gūt vieglu peļņu, savācot vienkārši iegūstamas otrreizējās izejvielas, piemēram, kartonu no veikaliem. Bet kā ar ilgtermiņa investīcijām konteineru iegādē, laukumu izveidē un apsaimniekošanā, sabiedrības izglītošanā? Jau tagad notiek nežēlīgs cenu dempings, t.i., ražotājs izvēlas lētāko piedāvājumu. Bet no kā viņš prasīs atbildību, ja kādā brīdī šķirotu atkritumu savākšanas prasības netiks izpildītas?

Investējam attīstībā

Latvijas Zaļais punkts (LZP) ir viena no Latvijas ražotāju atbildības sistēmām, kas, balstoties uz Latvijas Vides aizsardzības fonda apstiprinātu vairāku gadu darbības plānu, organizē izlietotā iepakojuma, elektropreču un videi kaitīgu preču atkritumu pārstrādi Latvijas uzņēmumu vietā. Uzņēmumi savukārt par to LZP maksā noteiktu licences maksu. No licences maksas iegūtos līdzekļus LZP investē gan sabiedrības izglītošanā, gan maksā atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem par katru savāktā un sašķirotā iepakojuma tonnu, subsidē šķirošanas konteineru iegādi, šķirošanas laukumu izveidi un uzturēšanu. Turklāt LZP maksā arī par savāktā iepakojuma apstrādi un pārstrādi. Ik gadu LZP sagatavo atskaites, kur norādīts, cik daudz iepakojuma realizēts, cik savākts, cik sašķirot, cik otrreiz pārstrādāts. Jau kopš dibināšanas brīža LZP ir apzinājies, ka tikai rūpīgs un neatlaidīgs darbs, tālredzīgas investīcijas atkritumu šķirošanas sistēmas attīstībā var garantēt to, ka Latvija arī ilgtermiņā spēs izpildīt ES prasības.

Iedzīvotāju atbildība

Veikalā iepērkoties, cilvēks samaksā arī par preces iepakojumu. Tāpēc ikvienam valsts iedzīvotājam ir ne tikai pienākums, bet arī tiesības šķirot atkritumus, lai nešķirotu atkritumu noglabāšanas izmaksas nepaaugstinātos, kas neglābjami notiks, ja turpināsim nevērīgi izturēties pret vērtīgiem, otrreiz izmantojamiem materiāliem.

Dzīvot zaļi ir skaisti, bet tas nav lēti. Ja gribam ietaupīt izmaksas jaunu poligonu celšanai, jāsamaksā jau šodien. Daudz labu materiālu var izmantot atkārtoti, ja vien visur un visiem būs pieejami šķirotu atkritumu konteineri un iedzīvotāji tos aktīvi izmantos.

Attēlā: Latvijas Zaļā punkta direktors Kaspars Zakulis.